

**АБРЕВИАЦИЯТА КАТО НАЧИН НА ТЕРМИНООБРАЗУВАНЕ
В ОБЛАСТТА НА СПОРТА
В НЕМСКИЯ И БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК**

Иванка Танева

Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“

**THE ABBREVIATION AS A PATTERN OF TERM
FORMATION IN THE AREA OF SPORTS IN GERMAN
AND IN BULGARIAN**

Ivanka Taneva

Paisii Hilendarski University of Plovdiv

The use of abbreviations is one of the most characteristic features of terminologies. The paper examines the problems of the formation, representation and usage of terms in German and Bulgarian terminological systems of sports. Because of the various structural, phonetic, orthographic and semantic specifics, their proper description is a problematic matter in the lexicological research.

Key words: abbreviation; terminology, term formation, homonymy

Постановка на проблема, предмет и цел на изследване

Според Шрьодер (Шрьодер 1985: 1999) връзката между абрeвиацията като средство за оптимизиране на комуникацията в структурен, семантичен и прагматичен аспект и езиците за специални цели може да се проследи още от 19. век.

Щайнхауер (Щайнхауер 2000: 2) отбелязва засилване на тази тенденция, обръщайки внимание на високата честотност на използване на съкратени форми и в съвремието. Това поставя сериозни предизвикателства при комуникацията между специалисти в съответната област на знанието, пред преводачи, лексикографи и в сферата на езиковото обучение.

Предмет на настоящата статия е съпоставителният анализ на структурните и семантичните разновидности на термините в областта

на спорта, образувани чрез метода на абрeвиация в немския и българския език.

Известно е, че спортната терминология отразява система от понятия за организация и осъществяване на спортна дейност¹. Терминосистемата на спорта се отличава с разклонена структура и терминологичните единици са разпределени на тематични групи по различни видове спорт с тясно специализирани наименования. Тя включва общонаучни² и общоспортни понятия³, характеризира се с достъпност и разбираемост за любители на спорта, журналисти и коментатори⁴ и с употреба извън рамките на професионалната комуникация.

Целта на изследването е да се разкрият формалните, респ. структурните особености и общите характеристики на продуктите на абрeвиация, да се установят и да се посочат най-продуктивните модели и основните терминологични ядра в двата езика.

Материалът на изследването е ексцерпиран от посочените след статията източници.

Особености на абрeвиацията като начин на терминологична номинация

Абрeвиацията е процес, при който чрез отсичане на сегменти на една по-дълга терминологична единица се образува кратък равнозначен термин (Коблер-Трил 1994: 14).

В настоящото примерно изследване под „термин“⁵ разбираме лексема⁶, означаваща понятие в определена област на знанието. Във функцията си на родово или видово понятие в съответната терминологична

¹ Състезания, спортни деятели, спортни организации, видове спорт, спортна активност и др.

² Свързани с анатомията, биологията, физиката, химията, медицината и др.

³ Напр. от сферата на биомеханиката, биофизиката, биохимията, тренировъчни процеси, състезания и др.

⁴ В резултат на горепосочената разширена сфера на употреба на спортните термини и излизането им от терминологичната система на спорта те губят своите терминологични свойства.

⁵ Терминът се разграничава от периферни явления на специализираната лексика, като полутермините, наречени още професионализми, използвани в практическата комуникация в определена специалност, като професионалната лексика. Те са полуофициални недефинирани наименования, синоними или дублети на термините, функционират в разговорната реч, като при тях няма систематичност. Специализираните жаргонизми също не са дефинирани за разлика от термините, не се характеризират с еднозначност и прецизност и се отличават с ограничена употреба, експресивност и образност.

⁶ Дума или словосъчетание.

система той се характеризира с еднозначност, конвенционалност, емоционална и стилистична неутралност, краткост (Манолова 1984: 9).

В терминологията продуктите на абрeвиацията се смятат за терминологични дублети. Те са графично и фонетично самостоятелни, съществуват паралелно с изходната форма и могат да я заменят като неин семантичен дублет, респ. вариант в съответните текстове.

Тъй като предмет на настоящото изследване е съпоставителният анализ на продуктите на този процес, са необходими следните уточнения. В немския език след дългогодишен терминологичен хаос⁷ в резултат на интензивни изследвания от 80-те години на миналия век са утвърдени и ясно се разграничават понятията *Abkürzung*⁸ и *Kurzwort*⁹. В българската лингвистична литература се разграничават *графични* и *лексикални абрeвиатури*, респ. *графични* и *лексикални съкращения* (Крумова, Чоролеева 1982: 46 – 47).

Лексикалните абрeвиатури, респ. *лексикалните съкращения* отговарят на немското понятие *Kurzwort*, т.е. те имат собствена фонетична реализация, граматични особености, представляват варианти, респ. лексикални дублети на изходната лексема и могат да бъдат основа на нови словообразователни продукти. По-надолу за краткост под абрeвиатура ще се разбира еквивалентът на *Kurzwort*, т.е. *лексикална абрeвиатура*.

Морфологични, структурни, семантични, фонетични и правописни особености на продуктите на абрeвиация

За разлика от другите продукти на терминологична номинация чрез словообразуване¹⁰, които се открояват с бинарна структура¹¹ и са продукт на разширяване¹², респ. обединяване¹³, или просто променят статуса си като част на речта¹⁴, лексикалните абрeвиатури нямат бинарна структура и не променят статуса си.

⁷ „Man liest von Abkürzungen, Kürzungen, Kürzeln, Kurzwörtern, Stützwörtern, Abbr̄eviaturen, Siglen, Akronymen, Initialwörtern usw.“ (Ронебергер-Зиболд 1992: 5).

⁸ Само графичен вариант на изходната лексема, при който съкратената графична форма се произнася като пълната форма на изходната лексема.

⁹ Реализира се графично и фонетично като дума и функционира като вариант на изходната лексема.

¹⁰ Морфологичен метод.

¹¹ Композитуми, деривати.

¹² Префиксация и суфиксация.

¹³ Композиция.

¹⁴ Напр. преминаване от категорията глагол, наречие, прилагателно име в категорията съществително име.

Характерен за тях и в немския, и в българския език е афинитетът изключително към съществителни имена¹⁵.

Според Радева (Радева 2007: 62) това е така, защото абривиатурите „са резултат от съкращаване на словосъчетания и сложни названия, съдържащи съществително име като основен компонент“¹⁶.

В немския език редуцираната форма наследява морфологичните характеристики на изходната лексема. В много редки случаи родът може да се различава от този на разгърнатата форма¹⁷.

Склонението на абривиатурата е подчинено на склонението на разгърнатата форма. При формите на родителен падеж в мъжки и среден род единствено число е допустимо отпадането на флексията 's'¹⁸. Вариантите на морфемите за маркиране на множествено число в немския език при абривиатурите са изключително оскъдни. Завършващите на гласна абривиатури получават окончанието 's'¹⁹, а при инициалните абривиатури то може и да се изпусне.²⁰ За разлика от немския език, където изключенията са няколко на брой²¹, в българския език абривиатурата често има различен род от този на изходната лексема²², тъй като определяща е нейната фонетична форма. Граматичните форми за множествено число и членуването на съкратената форма в българския език зависят от рода на абривиатурата, който се определя от неговото окончание (гласен или съгласен звук). Според Кирова (2010:

¹⁵ Като много редки изключения в немския език абривиатури могат да бъдат прилагателни имена или глаголи. В шведския език напр. абривиацията е застъпена при прилагателните имена и глаголите.

¹⁶ Тъй като според някои разбирания в терминознанието термини могат да бъдат само съществителни имена, субстантивирани прилагателни имена, субстантивирани глаголи или субстантивирани словосъчетания (Попова 2012: 42), се предполага, че абривиацията засяга в значителна степен терминологичните единици в областта на спорта.

¹⁷ Най-често като пример се привежда в немския език *das Foto* (*die Fotografie*), въпреки че според мен тук става въпрос за външна заемка, тъй като двете форми се срещат и в други езици. В българския език съкратената форма *фото* е развила самостоятелно значение на фотографско ателие, различна от изходната лексема *фотография*.

¹⁸ Напр. *der Lkw – des Lkw*.

¹⁹ Напр. *Akkus, Demos*.

²⁰ Напр. *die Lkws/die Lkw*.

²¹ Най-често в немската лингвистична литература се посочва като пример *das Foto < die Fotografie* (*фото < фотография*), при който пример всъщност става въпрос за външна заемка, а не за абривиация в рамките на езика.

²² Данък добавена стойност (м. р.) > (ср. р.) *ДДС-то*, висше учебно заведение (ср. р.) > *вуз* (м. р.).

171), ако инициалните абривиатури не завършват на съгласен звук, преминават в среден род. При отсечените думи обикновено се наследява родът на изходната лексема²³ и съответните форми за членуване и множествено число.

Структурните особености и типологията на абривиатурите се определят от отделените сегменти на разгърнатата форма и тяхната комбинация.

Според Гройле (Greule 1996: 197) при абривиацията се създава впечатлението за хаотично съкращаване на изходната форма без всякакви правила, затова и типологиите се базират на структурата на абривиатурата като краен продукт. В настоящия материал ще се използва модифициран вариант на класификацията на Коблер-Трил (Kobler-Trill 1994: 62). Тя разграничава видовете абривиатури според следните критерии:

- Брой на сегментите на изходната лексема
 - а) унисегментални абривиатури (отсечени думи), при които може е отсечен само начален сегмент²⁴, краен²⁵ или сегмент от средата²⁶ на разгърнатата форма;
 - б) мултисегментални абривиатури, образувани от няколко не-последователни сегмента, които могат да бъдат:
 - звуково-буквени²⁷,
 - звукови²⁸,
 - сричкови²⁹;
 - в) групови абривиатури:
 - частично съкратени³⁰,
 - телескопични думи³¹.

²³ Спец < специалист.

²⁴ *Kopfwörter*.

²⁵ *Endwörter*.

²⁶ *Rumpfwörter*.

²⁷ *Buchstabierwörter*. Съставени са от първите букви на пълната форма, като се произнасят съответните букви, напр. *ADP (a-de-pe)* < Adenosinediphosphat; *АДФ (а-де-фе)* < Аденозиндифосфат.

²⁸ Произнасят се като дума, напр. *UFO/Ufo*, *БОК*.

²⁹ Образувани са от сричките на началните сегменти на две или повече думи, напр. *Kita*, *самбо*.

³⁰ Образувани са от една съкратена и една непроменена част на изходната лексема пълна дума, напр. *физкултура*, *Eurasien*, *H-Milch* < *haltbare Milch*.

³¹ Образувани са от началния сегмент на първия и крайния сегмент на втория компонент на пълната форма на лексемата, напр. *Naturdokter* < *Naturheildokter*, *бионика*.

• Според фонетичната реализация на съкратената форма могат да бъдат:

- а) фонетично свързани³²,
- б) фонетично несвързани, т.е. звуково-буквени³³,
- в) с допускане и на двата варианта на произнасяне³⁴.

Относно правописните особености на абривиатурите в немския език не се разграничава строго изписването на съществителни нарицателни и съществителни собствени имена³⁵, докато в българския правопис това е подчинено на различни правила.

При груповите съкращения собствените имена се изписват с първа главна буква, а апелативите с малка буква.

При инициалните съкращения на съществителни собствени имена изписването е винаги с главни букви, независимо че някои сегменти на изходната лексема се изписват с малки букви³⁶. Те се изписват също с главни букви, когато се използват като неизменяеми думи, а когато се използват като нарицателни имена, се изписват с малки букви.

В немския език окончанието за множествено число и родителен падеж в мъжки и среден род 's' се изписва с малка буква. В българския език при инициалните съкращения от главни букви маркерите за членуване и множествено число се изписват след дефис³⁷. При използването им като нарицателни имена изписването е слято.

Изписването на различни варианти на инициалните съкращения³⁸ в немския език в определени случаи е допустимо.

Докато в немския език не се срещат паралелни форми на инициална абривиатура и нейната изписана фонетична реализация, в българския език това е възможно³⁹.

Относно структурата на разгънатата форма като основа за редуциране в езиковедската литература се посочват прости съществителни имена, многокомпонентни композитуми, словосъчетания или комбинации от изброените изходни форми. Изходните лексеми могат да бъ-

³² Произнасят се като цяла дума, напр. *TÜV*.

³³ Произнасят се буква по буква, напр. *ADAC*. В българския език при инициалните съкращения се спазват фонетичните изисквания за произнасяне на съгласните букви с изключение на съгласната 'к'³³.

³⁴ Напр. *FAZ*.

³⁵ Всички съществителни имена в немския език се изписват с първа главна буква.

³⁶ Напр. *ПУ*.

³⁷ Напр. *НСА-то*.

³⁸ Напр. със и без точка, изписване с главни букви, респ. изписване с малки букви.

³⁹ Напр. *GSM* – джиесем, *CV* – сиви.

дат заемки, домашни думи или съчетания от тях. Като предпоставка, респ. първа стъпка при съкращаването се разхлабва структурата, след което се отделят съответните сегменти на абривиатурата, които могат да бъдат, както е посочено по-горе, думи, срички или букви и звукове.

Структурно-семантичен анализ на спортните термини дублети

На основата на горните теоретични постановки се анализират абривиатурите в спортната терминология, ексцерпирани в настоящия корпус. В изследвания материал не са взети под внимание абривиатури, при които съкращението е направено в изходния език, а в приемния език на тях не съответства разгърнатата форма, което ги прави външни заемки⁴⁰. Също така са изключени композитуми с конфикс като първи елемент⁴¹.

Немски език		Български език	
Разгънатата форма	Абривиатура	Разгънатата форма	Абривиатура
<i>Körperschwerpunkt</i>	<i>KSP</i>	Теория и методика на физическото възпитание	<i>ТМФВ</i>
<i>Olympiastützpunkt</i>	<i>OSP</i>	Национална спортна академия	<i>НСА</i>
<i>Kreatinphosphat</i>	<i>KT</i>	Лечебна физкултура	<i>ЛФК</i>
<i>Sportwissenschaft</i>	<i>SpoWi</i>	Максимално потребление на кислород	<i>МПК</i>
<i>Weltmeisterschaft</i>	<i>WM</i>	Български олимпийски комитет	<i>БОК</i>
<i>Europameisterschaft</i>	<i>EM</i>	самозащита без оръжие	<i>самбо</i>
<i>Adenosindiphosphat</i>	<i>ADP</i>	аденозиндифосфат	<i>АДФ</i>
<i>Adenosintriphosphat</i>	<i>ATP</i>	аденозинтрифосфат	<i>АТФ</i>
<i>Deutscher Sportlehrerverband</i>	<i>DSLVL</i>	аеробен праг	<i>АП</i>

Изходната лексема на кратката форма в българския език в мнозинството от случаите е словосъчетание, докато в немския език тя често е композитум.

Така наречените унисегментални абривиатури при Коблер-Трил (Коблер-Трил 1994: 62) са представени в настоящия корпус само в немския език – *Auswahl* от *Auswahlmannschaft*, *Einzel* от

⁴⁰ Напр. *FT-Faser*.

⁴¹ Напр. *микроцикъл*.

Einzelwettkampf. И при двете абривиатури отсичането е на морфемната граница, като първата основна лексема става носител на цялото значение на композитума.

При *Einzel* е налице рядко срещаното отклонение на рода на съкратената форма от този на изходната лексема в немския език – *der Einzelwettkampf* е в мъжки род, *das Einzel* е в среден род.

Това слабо застъпване на този тип абривиатури в немската терминология и липсата им в българската не е изненадващо. Щайнхауер (Щайнхауер 2000: 77) смята, че унисегменталните абривиатури са характерни предимно за разговорния език. Освен това самостоятелността на този вид синоними не е желателна в терминологията.

Според Зидарова (Зидарова 2008: 218) при отсичане на крайния сегмент „невинаги се запазва семантично значимата част [...]“. Експресивността на този похват е причина той да се използва и в младежкия сленг“. Вероятно и затова при терминологичната номинация посоченият метод не е предпочитан.

При т.нар. мултисегментални абривиатури според Коблер-Трил (Коблер-Трил 1994: 62) доминират и в двата езика трибуквените инициални съкращения. Това са изключително звуково-буквени абривиатури, напр. в немския език – *DVZ, EMS, KSP, ATP, ADP, UWV, HKS, ESA, OSP*; в българския език – *АДФ, АТФ, КТФ, ЛФК, БОК, НСА, МПК*.

Инициални съкращения, състоящи се от две букви, които в немския език според Ронебергер-Зиболд (Ronneberger-Sibold 1996: 280) позволяват структурно и фонетично оптимизиране на сричката, т.е. двусричие и отвореност на сричката, са представени основно с немски абривиатури в изследвания корпус, напр. *AT (autogenes Training), IT (ideomotorisches Training), IK (intramuskuläre Koordination), WM (Weltmeisterschaft), EM (Europameisterschaft), TE (Trainingseinheiten)*.

Примери на двубуквените инициални абривиатури в българския език в настоящия материал са изключително слабо застъпени – *АП (аеробен праг)*. Българските еквиваленти на *WM (Weltmeisterschaft)* – *СП (световно първенство)* и *EM (Europameisterschaft)* – *ЕП (европейско първенство)* за разлика от немските нямат фонетична реализация.

Инициални абривиатури, съставени от четири букви, са представени и в двата езика, напр. в немския език – *DSLTV (Deutscher Sportlehrerverband), WNTVB (wöchentliche Netto-Trainingsbelastung), BISP (Bundesinstitut für Sportwissenschaft)*; в българския език – *ТМФВ (теория и методика на физическото възпитание), ЕРСК (Единна републиканска спортна класификация)*.

Абревиатури с повече от четири букви и в двата езика не са застъпени.

Сричковите абревиатури, образувани от сричките на началните сегменти на изходната лексема, макар и оскъдно, се срещат и в българския, и в немския език – *SpoWi (Sportwissenschaft)*, *самбо (самозащита без оръжие)*⁴².

Структурният тип групови абревиатури е застъпен в корпуса само в българския език с единствена форма – *физкултура (физическа култура)*.

Така нареченото деабревиатурно терминообразуване⁴³ в изследвания материал е представено и в немския език, и в българския език – *SPRINT (Sportwissenschaftliches personalisiertes Recherche- und Informationsnetzwerk Trainingswissenschaft)*, *ПАНО (праг на аеробен обмен)*. Относно морфологичните особености на абревиатурите в корпуса може да се установи, че в немския език почти няма отклонение от рода на разгърнатата форма⁴⁴, докато в българския език различията преобладават при абревиатурите с разгърнатата форма предимно от женски род и по-малко от мъжки род. Родът се запазва при разгърнати бази от среден род. В примерите за запазване на мъжки род основите на разгърнатите форми са заемки от гръцки и латински език.

Ж.р. > ср.р.	М.р. > ср.р.	Ср.р. > ср.р.	М.р. > м.р.
Теория и методика на физическото възпитание – ТМВФ	Аеробен праг – АП	Максимално потребление на кислород – МПК	Аденозиндифосфат – АДФ БОК – Български олимпийски комитет
Национална спортна академия – НСА	Праг на аеробен обмен – ПАНО	–	–
Лечебна физкултура – ЛК		–	–
Самозащита без оръжие – самбо		–	–

⁴² За немския език тази лексема е заемка, защото на нея не съответства разгърнатата форма.

⁴³ Образуване на термини от мотивиращи инициални абревиатури.

⁴⁴ Изключение: *der Einzelwettkampf* – м. р., *das Einzel* – ср. р.

Примерите на абривиатурите потвърждават твърдението на Коблер-Трил (Коблер-Трил 1994: 190), че универбирането на словосъчетания повишава синтактичните и словообразователните възможности на изходните лексеми. Освен това в съкратената форма рядко се включват предлози и съюзи.

Абривиатурите могат да се включват като компоненти в други словообразователни продукти. Това се отнася изключително за немския език, в който дълги композитуми трябва да се свържат с още по-дълги композитуми или със словосъчетания, които не позволяват словообразуване.

Примерите в корпуса показват, че абривиатурите участват като първи компонент в словообразователния продукт, като образуват в немския език т.нар. *Bindestrichkomposita*⁴⁵, напр. *ATP-Resynthese (Resynthese des Adenosintri-phosphats)*, *PNF-Methode (Methode der propriozeptiven neuromuskulären Fazilitation)*, *WS-Gymnastik (Wirbelsäulengymnastik)*. Представени са и композитуми с абривиатури като втори компонент, които в лингвистиката се посочват като изключения, напр. *Leichtathletik-WM (Leichtathletikweltmeisterschaft)*, *Fußball-EM (Fußballeuropameisterschaft)*. В българския език абривиатурите влизат като елементи на словосъчетания, напр. *ресинтез на АТФ (ресинтез на аденозинтрифосфат)*, *ниво на МПК (ниво на максимално потребление на кислород)*.

Комбинации от абривиатури не са представени в изследвания материал и в двата езика.

В корпуса и за двата езика не е отбелязана деривационна активност чрез афиксация, която в лингвистиката се смята за силно ограничена при абривиатурите.

Относно статуса на термините дублети в анализирания материал може да се твърди, че в немския език голяма част от тях са вътрешни термини, използвани само в езика на спорта, напр. *WM (Weltmeisterschaft)*, *ESA (einheitliche Sichtung und Auswahl)*; *Olympiastützpunkt (OSP)*; *AST (allgemeiner sportmotorischer Test)*, *ФАКТ (fortlaufend adaptierter Krafttraining)*. За българския език този дял в изследвания материал е минимален *ТМФВ (теория и методика на физическото възпитание и спорта)*, *МОК (Международен олимпийски комитет)*.

И в двата езика са застъпени термини, заети от езика на:

⁴⁵ Написан с дефис композитум.

- медицината, напр. *ADP (Adenosindiphosphat)*, *АДФ (аденозиндифосфат)*, *МКК (максимална кислородна консумация)*;
- психологията, напр. *МАТ (Mentales Aktivierungstraining)*, *САН (самочувствие, активност и настроение)*;
- физиката – *КСП (Körperschwerpunkt)*.

Тематичните области, към които принадлежат терминологичните дублети в анализирания материал, са:

- спортна тренировка – *АСТ (Allgemeiner sportmotorischer Test)*, *ЕРСК (Единна републиканска спортна класификация)*;
- спортна медицина – *ADP (Adenosindiphosphat)*, *АДФ (аденозиндифосфат)*, *МКК (максимална кислородна консумация)*; *МПК (максимално потребление на кислород)*;
- състезания – *ЕМ (Europameisterschaft)*; *WM (Weltmeisterschaft)*;
- психическа подготовка – *МАТ (Mentales Aktivierungstraining)*, *САН (самочувствие, активност и настроение)*;
- висши учебни заведения – *НСА (Национална спортна академия)*, *ДСШС (Deutsche Sporthochschule)*;
- институции, организации, федерации – *БИСр (Bundesinstitut für Sportwissenschaft)*, *ДСБ (Deutscher Sportbund)*; *БОК (Български олимпийски комитет)*, *ММС (Министерство на младежта и спорта)*, *БФС (Български футболен съюз)*.

И в двата езика произходът на разгърнатите форми е разнороден – заемки, калки и домашни лексеми.

Правописни особености на абривиатурите в корпуса в немския език не са установени. В българския език при граматичните форми на инициалните съкращения след дефис се прибавят маркерите за членуване и множествено число *АДФ-то*, *БФС-то*. Нечленувана е абривиатурата *БОК*.

Известно е, че използването на абривиатурите в текст може да създаде проблеми при тяхното декодиране поради непрозрачност и склонност към омонимия, напр. *АТР (Adenosintriphosfat)* и *АТР (Association of Tennis Professionals)*. Стратегията, която се използва в текстовете, е разгърнатата форма да се изпише в скоби след първото въвеждане на абривиатурата, напр. *Dies ist die Methode des fortlaufend adaptierten Krafttrainings (ФАКТ)*, или абривиатурата да се изпише в скоби след разгърнатата форма, напр. *Теорията на физическото възпитание (ТФВ) е научна и учебна дисциплина, която изследва и изучава закономерностите на физическото възпитание и спорта*.

Забелязва се, че след първото въвеждане на терминологичния дублет той не се редува с пълната форма, а неизменно се използва в

целия текст. Въпреки че при абривиатурите често се наблюдава колебание при изписването, в анализирания материал не са установени различни форми на изписване на една и съща съкратена форма. Това вероятно се дължи на факта, че изследваните абривиатури са термини, при които ортографични дублети не са желателни.

Заклучение

Използването на възможностите на абривиация като средство за терминообразуване позволява създадените по този начин терминологични дублети да отговорят на изискването за прецизно, икономично и неутрално назоваване на понятия в една терминологична система. Съкратената форма рядко развива собствена семантика и със своята иконичност⁴⁶ тя изпълнява изискването за експлицитност на термина.

При сравняване на ролята на абривиацията като средство за номинация в немската и българската терминология на спорта се открояват – от една страна – общи характеристики, напр. неравномерно представяне на отделните типове абривиатури във всеки от езиците, наличие на инициални абривиатури, преобладаващо мултисегментални абривиатури, липса на деривационна активност на абривиатурите.

От друга страна – могат да се установят несъответствия в продуктивността.

Въз основа на изследвания материал може да се твърди, че абривиацията като начин на терминологична номинация в немската терминология на спорта е по-продуктивна, отколкото в българската. Това може да се обясни с особеностите на немския език. Тенденцията през последните десетилетия е към скъсяване на дължината на изречението, номинализация и увеличаване на употребата на прости изречения. При това съществителното име играе ключова информационна роля, за която са необходими нови словообразователни възможности, предоставени от продуктите на абривиация.

За разлика от немския език в българската терминосистема на спорта липсват отсечени форми, а абривиатурите участват изключително като елементи в словосъчетания.

Еквиваленти на немските термини абривиатури в българския език се наблюдават при термини, в чиято разгърната форма са включени интернационализми, напр. *ADP (Adenosindiphosphat)* – АДФ (аденозиндифосфат), *IOK (Internationales Olympisches Komitee)* – МОК (Международен олимпийски комитет). На някои лексикални

⁴⁶ Всеки сегмент представлява част от изходната лексема.

абривиатури в немския език съответстват само графични в българския език⁴⁷.

В останалите случаи еквиваленти на абривиатурите в немския език са разгърнати форми в българския език.

Това представлява сериозен проблем в процеса на превод и съставяне на специализирани речници. Тъй като абривиатурите се създават най-често за удобство на адресанта, от преводача респ. лексикографа се изисква освен декодиране и установяване на разгърнатата форма в изходния език и използване на определени стратегии при тяхното предаване в целевия език⁴⁸.

И в двата езика въпреки установените различия абривиацията като метод на терминообразуване е универсален пример за езикова икономия (Зидарова 2008: 211), служи за облекчаване на капацитета на паметта⁴⁹ и интеграция на заемките⁵⁰.

ЛИТЕРАТУРА

Велман 1998: Wellmann, H. Die Wortbildung. // *Duden. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache*. Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich: Dudenverlag, 408 – 557.

Гройле 1996: Greule, A. Reduktion als Wortbildungsprozess der deutschen Sprache. // *Muttersprache*. 3/96, 193 – 203.

Зидарова 2008: Зидарова, В. Прояви на лексикална икономия в съвременния български език [Zidarova, V. Proyavi na leksikalna ikonomiya v savremenniya balgarski ezik.] // *Научни трудове. ПУ „Паусий Хилендарски“*, Том 46; Кн. 1; Сб. А Интеркултурният диалог – традиции и перспективи: Езикознание, 2008, 211 – 219.

Кирова 2010: Кирова, М. *Езикът на BG инфо поколението*. [Ezikat na BG info pokolenieto.] София: Галик, 2010.

Коблер-Трил 1994: Kobler-Trill, D. *Das Kurzwort im Deutschen: Eine Untersuchung zu Definition, Typologie und Entwicklung*. Tübingen: Niemeyer, 1994.

⁴⁷ Напр. *WM – СП* и *ЕМ – ЕП*.

⁴⁸ Напр. изписване на пълната форма на български език, от която се създава ново съкращение на български, транслитерация или транскрипция на абривиатурата или описателен превод, въпреки че в последно време се наблюдава тенденция новозаетите абривиатури да останат в оригиналния си вид.

⁴⁹ При сложни и дълги синтагми или словообразователни продукти.

⁵⁰ При дълги, трудно произносими, сложни и проблемни за запаметяване заемки.

- Крумова, Чоролеева 1982:** Крумова, Л., Чоролеева, М. *Съкращаването и съкращенията в българския език.* [Krumova, L., Choroleeva, M. Sakrashtavaneto i sakrashteniyata v balgarskiya ezik.] София: БАН, 1982.
- Манолова 1984:** Манолова, Л. *Българска терминология.* [Manolova, L. Balgarska terminologiya.] София: Народна просвета, 1984.
- Попова 2012:** Попова, М. *Теория на терминологията.* [Popova, M. Teoriya na terminologiyata.] Велико Търново: ИК „Знак’94“, 2012.
- Ронебергер-Зиболд 1992:** Ronneberger-Sibold, E. *Die Lautgestalt neuer Wurzeln. Kürzungen und Kunstwörter im Deutschen und Französischen.* Freiburg: Unveröffentlichte Habilitationsschrift, 1992.
- Ронебергер-Зиболд 1996:** Ronneberger-Sibold, E. Preferred Sound Shapes of New Roots: On Some Phonotactic and Prosodic Properties of Shortenings in German and French. // *Natural Phonology: The State of the Art.* Trends in Linguistics 92. Berlin, New York: de Gruyter, 1996, 261 – 292.
- Шрьодер 1985:** Schröder, M. Zur Verwendung von Kurzformen. // *Beiträge zur Erforschung der deutschen Sprache, Bd.5.* Leipzig: Bibliographisches Institut, 1985, 199 – 209.
- Щайнхауер 2000:** Steinhauer, A. *Sprachökonomie durch Kurzwörter: Bildung und Verwendung in der Fachkommunikation.* Tübingen: Narr, 2000.

ЕКСЦЕРПИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Бонов, Димитров, Хаджиев, ред. 2010:** Бонов, П., Димитров Л., Хаджиев Н. *Спортен терминологичен речник.* [Bonov, D., Dimitrov L., Hadzhiev N. Sporten terminologichen rechnik.] София: НСА Прес, 2010.
- Бъчваров 2005:** Бъчваров, М. *Тематичен речник по спортология.* [Bachvarov, M. Tematischen rechnik po sportologiya.] София: НСА Прес, 2005.
- Танева 2015:** Танева, И. *Кратък немско-български речник по физическо възпитание и спорт.* [Taneva, I. Kratak nemsko-balgarski rechnik po fizicheskovo vaspitanie i sport.] Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2015.
- Шнабел 1986:** Schnabel, G.: *Grundbegriffe des Trainings.* Berlin: Sportverlag, 1986.
- <<http://www.iat.uni-leipzig.de/service/datenbanken>> (1.10.2018)